

УДК 37.011.33-051(439):004
DOI: 10.24144/2524-0609.2023.52.210-213

Стойка Олеся Ярославівна
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра іноземних мов
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна
olesya.stoyka@uzhnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0002-7695-6100>

ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УГОРЩИНІ

Анотація. Розглянуто та виокремлено тенденції цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині, що передбачає розробку системи вимог до нормативно-правового та технічно-спрямованого забезпечення, яке підтримує розвиток цифрової компетентності. Проаналізовано офіційні документи, статистичні дані та матеріали з питань вищої освіти, професійної освіти і навчання у країнах ЄС та Угорщині. Теоретичні та практичні аспекти цифровізації професійної підготовки вчителів розглянуті на основі праць вітчизняних та зарубіжних науковців. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження застосовано теоретичний метод: аналіз і синтез з метою визначення основних напрямів дослідження проблеми цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині; порівняльний аналіз, виявлення та обґрунтування тенденцій цифровізації вищої освіти у досліджуваній країні; вивчення нормативно-правової бази щодо цифровізації професійної підготовки в Угорщині; порівняння за однією ознакою, за декількома ознаками; переклад автентичної літератури; опис фактичної інформації з метою аналітичної інтерпретації та вивчення конкретних фактів і явищ. Подальше дослідження обраної проблеми є актуальним і своєчасним і сприятиме запозиченню всіх сучасних позитивних тенденцій в освітній простір України, оскільки процес цифровізації професійної підготовки вчителів та тенденцій даного процесу в Угорщині вивчений не достатньо.

Ключові слова: тенденції, професійна підготовка вчителів, освітні технології, онлайн навчання, цифровізація.

Вступ. В умовах сьогодення освіта загалом знала фундаментальної цифрової трансформації та має йти в ногу зі світовими тенденціями цифрового розвитку, щоб кожна людина могла успішно реалізувати свій потенціал. Цифровізація професійної діяльності, у нашому дослідженні – вчителів, набула значної необхідності та затребуваності упродовж останніх трьох років. Дистанційна комунікація в усіх сферах людської діяльності, зокрема в системі освіти, змушує вважати володіння технологіями цифрового навчання обов'язковою складовою професійної компетентності вчителя.

Вітчизняні дослідники трактують поняття «тенденція» як: узагальнююче поняття, яке втілює в собі суттєві постійні протиріччя, умови, фактори тощо, які носять систематичний прояв і здійснюють суттєвий вплив на якість функціонування системи в цілому та її структурних компонентів [1, с. 31]; спрямованість руху, так і якісні зміни, що відбуваються під час цього руху [2, с. 263].

Мета статті – визначити тенденції цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині, розкрити їх зміст; проаналізувати тенденції цифровізації професійної підготовки вчителів, що передбачає розробку системи вимог до нормативно-правового та технічно-спрямованого забезпечення, яке підтримує розвиток цифрової компетентності.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження застосовано теоретичний метод: аналіз і синтез з метою визначення основних напрямів дослідження проблеми цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині; порівняльний аналіз, виявлення та обґрунтування тенденцій цифровізації вищої освіти у досліджуваній країні; вивчення нормативно-правової бази щодо цифровізації професійної підготовки в Угорщині; порівняння за однією ознакою, за декількома ознаками; переклад автентичної літератури; опис фактичної інформації з метою аналітичної інтерпретації та вивчення конкретних фактів і явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти цифровізації профе-

сійної підготовки вчителів та тенденції цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині розглядається в працях таких науковців як Цюняк О., Буйницької О., Василенко С., Годлевської К., Коварі А.

У дослідженні проаналізовано офіційні документи, статистичні дані та матеріали з питань вищої освіти, професійної освіти і навчання у країнах ЄС та Угорщині. Аналіз освітніх програм окремих університетів Угорщини, які забезпечують професійну підготовку вчителів, дає можливість констатувати:

- діяльність усіх університетів регламентується низкою документів як на загальнонаціональному рівні, так і у контексті міжнародної співпраці, зокрема, тими документами, які регулюють діяльність країн, що є у складі Європейського Союзу;

- внутрішні положення та акти, які визначають особливості організації освітнього процесу в контексті цифровізації професійної підготовки вчителів, ґрунтуються на документах, якими користуються країни Євросоюзу у галузі вищої освіти [7; 8; 9; 10; 11].

Виклад основного матеріалу. Вивчення нормативної бази європейських країн, аналіз науково-методологічних та теоретико-практичних джерел дає можливість стверджувати, що провідною світовою тенденцією є зміна місця та ролі освіти в структурі національної економіки кожної країни. Це означає переосмислення ролі та значення освіти у забезпеченні економічної стабільності в умовах сталого розвитку суспільства. Незважаючи на технологічний та інформаційні підходи в розвитку освіти, людина визнається найвищою соціальною цінністю, а це вимагає створення нового зразка її освіти.

У контексті нашого дослідження ми виокремлюємо основні тенденції цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині на законодавчому, організаційно-педагогічному та змістовно-процесуальному рівнях.

Законодавчий рівень передбачає вдосконалення чинного законодавства Угорщини щодо цифровізації освіти відповідно до освітніх потреб суспільства та європейських тенденцій розвитку освіти; розробку

національних стандартів та вимог до цифрової компетентності вчителя.

Організаційно-педагогічний рівень охоплює: форми і засоби підвищення кваліфікації вчителів з формування цифрової компетентності; розробку наукових і навчально-методичних ресурсів для формування цифрової компетентності вчителів; запровадження міжнародних та вітчизняних проєктів із питань використання цифрових технологій; розвиток IT-інфраструктури освіти (різні види електронного забезпечення, в тому числі цифрові лабораторії, підключення до швидкісного Інтернет, інформаційно-освітні платформи тощо). Даний рівень передбачає створення єдиного інформаційно-освітнього середовища, електронних національних платформ і середовищ.

Змістовно-процесуальний рівень передбачає сформовану мотивацію педагога до професійного розвитку, в тому числі і цифрової компетентності; неперервний професійний саморозвиток з опанування цифровими технологіями та методиками їх використання, формування інформаційної культури учасників освітнього процесу.

Отож, ми визначаємо такі тенденції цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині: *тенденція формування ЄВО як стандарту знань про Європу; тенденція реформування вищої освіти в контексті забезпечення процесу цифровізації; тенденція оновлення системи професійної підготовки вчителя; тенденція зростання індивідуальних потреб в освіті; тенденція демографічної кризи; тенденція розширення потреб в освіті за рахунок соціального замовлення; тенденція активного розвитку світового ринку онлайн-навчання, тенденція управління цифровою освітою.* Розкриємо їх зміст.

1. *Тенденція формування ЄВО як стандарту знань про Європу.* Європейський вимір освіти дослідники (ЄВО) [12, с. 32] описують ще на етапі його введення в обіг наприкінці 1960-х рр. XX ст. Цільовим пріоритетом формування європейського виміру освіти у дослідженні визначено формування європейської свідомості та ідентичності, позитивного іміджу Європи у її громадян та у світі в цілому. Змістова основа даного поняття містить сукупність знань про історію та культуру Європи. Це повинно бути обов'язковою складовою змісту загальної шкільної освіти країн, що ввійшли згодом у склад Європейського Союзу.

2. *Тенденція реформування вищої освіти в контексті забезпечення процесу цифровізації* (розроблення й впровадження в університетську освіту інформаційно-комунікаційних технологій та інноваційних підходів. Проблемний та науковий контекст цифровізації освітнього середовища зумовлює необхідність у вдоволенні суто практичних, управлінських покрокових механізмів оптимізації й удосконалення освітнього процесу, а саме:

- запровадження інституційних систем управління навчанням (Learning management system) та оцифрування навчальних матеріалів;

- створення нових цифрових освітніх цінностей та сервісів: онлайн-реєстрація на курс, постійний доступ до матеріалів, іспити, оцінювання тощо;

- формування та затвердження нових навчальних форматів, не обмежуючись міксом онлайн- та офлайн-форматів, для залучення нових цільових груп студентів та партнерів;

- створення нової комплексної архітектури освітнього середовища закладу освіти та відповідних ефективних освітніх процесів [13, с. 49].

3. *Тенденція оновлення системи професійної*

підготовки вчителя. Необхідність формування конкурентноспроможного та конкурентноздатного фахівця поставило професійну освіту в категорію вигідного капіталовкладення в людський потенціал, що має можливість забезпечити як економічні, так і соціальні вигоди. Т. Яровенко стверджує, що в сучасному світі відбувається зміна змісту освіти та підходів до організації освітнього процесу, насамперед це стосується впровадження інноваційних підходів у навчання. Освіта перестає трактуватися як досягнення певного рівня знань, а розглядається з позицій «неперервності протягом життя». Основна мета освіти в цьому контексті – розвиток особистості, формування її духовності й культури, планетарного мислення. На зміну традиційно-класичного підходу (рутинного засвоєння значних обсягів стандартизованої інформації), сучасна освіта застосовує компетентнісний підхід (оволодіння засобами безперервного самостійного набуття нових знань, який розвиває здібності та уміння адаптуватися до складних, швидкоплинних і непередбачених ситуацій) [14, с. 168].

4. *Тенденція зростання індивідуальних потреб в освіті.* Європейський та вітчизняний освітні простори утверджують людину як найвищу соціальну цінність, що передбачає створення нового зразка освіти, де б гармонійно поєднувалися освітні ресурси та інструменти для підтримання соціальності, інклюзивності та доступності освіти.

5. *Тенденція демографічної кризи.* Статистика свідчить, що у Європі зменшуються показники народжуваності, разом з тим збільшилася тривалість життя людей і продовжено працездатний період. Це можна пояснити тим, що люди звикли і потребують активного способу життя, а також тому, що потребують оновлення професійних компетентностей, щоб бути конкурентноздатними в суспільстві. Також створення Європейського Союзу посилює міграцію населення, що набуває глобального виміру. У контексті означеного варто звернути увагу на розвиток системи навчання дорослих, а саме – про андрагогіку. Андрагогіка (від грец. – доросла людина) – теорія навчання дорослих, підґрунтям якої виступає ідея про не втручання, а стимулювання внутрішніх сил (мотивації) дорослої людини до самонавчання; закон збільшення освітніх потреб [15, с. 28].

6. *Тенденція розширення потреб в освіті за рахунок соціального замовлення* (освіта не може обмежуватися державним замовленням; зміст освіти повинен збагачуватися та розширюватися за рахунок визначення потреб в освіті, що ініційовані учнями, батьками, учительською спільнотою, громадою). Характеризується національною спрямованістю освіти, доцільним поєднанням освіти з історією; визначенням пріоритету рівноправності позицій між педагогом і учнем (студентом). Серед соціального замовлення, яке є актуальним на етапі цифровізації підготовки вчителів, є потреба подолання розбіжностей у цифрових навичках та розвиток Soft Skills («М'які навички»: креативність, комунікація, адаптованість до змін, емоційний інтелект, команда робота тощо). З цією метою прослідковується збільшення курсів з цифрової грамотності для різної категорії учасників освітнього процесу; пошук та використання благодійних коштів чи державної субвенції на технічне забезпечення освітнього процесу та створення можливостей для ефективної роботи учнів та студентів.

7. *Тенденція активного розвитку світового ринку онлайн-навчання* (зростання попиту та збільшення пропозицій створення програмного забезпечення онлайн навчання – освітні платформи, освітні цифрові ресурси, електронне навчально-методичне за-

безпечення тощо; зростання попиту на підготовку тренерів з онлайн-навчання).

8. *Тенденція управління цифровою освітою.* О. Подденежний зазначає, що розвиток технологій відбувається суголосно викликам часу, і на сучасному етапі існують ефективні цифрові інструменти, програми, платформи для впровадження цифрової освіти. Разом з тим дослідник стверджує, що значно менше уваги приділяється управлінню цифровою освітою та аналізу змін, які відбуваються в цілях, пріоритетах, організаційній діяльності освітніх закладів. У контексті означеної проблеми дослідження науковець виокремлює декілька проблемних управлінських тем, які викликають дискусію [16, с. 108].

Висновки. Тенденції цифровізації професійної підготовки вчителів в Угорщині передбачають роз-

робку: систем вимог до нормативно-правового та технічно-спрямованого забезпечення, що підтримує розвиток цифрової компетентності; освітніх програм різних циклів, які спонукають до розвитку цифрових компетентностей фахівців на різних етапах їх професійної підготовки та безпосередньої професійної діяльності; методичного забезпечення навчання і викладання на основі інформатично-комунікативних технологій; цифрової інфраструктури та її активний розвиток; мережі цифрових служб центральної підтримки цифровізації педагогічної освіти. Подальше дослідження проблеми є актуальним, сприятиме запозиціонуванню всіх сучасних позитивних тенденцій в освітній простір України, оскільки процес цифровізації професійної підготовки вчителів та тенденцій даного процесу в Угорщині вивчений не достатньо.

Список використаної літератури

1. Іванов Є. Тенденції і перспективи демократизації управління освітніми закладами в Україні на засадах державно-громадського управління. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017. №52 (113). С.30–33.
2. Приходькіна Н. О. Медіаосвіта учнів у шкільництві англomовних країн : монографія. Київ; Тернопіль : Крок, 2020. 412 с.
3. Цюняк О. Професійна підготовка майбутніх вчителів початкових класів в умовах цифрової трансформації освіти: монографія. Івано-Франківськ: Кушнір Г. М., 2021. 316 с.
4. Буйницька О., Василенко С. Корпоративний стандарт цифрової компетентності викладача університету. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2022. Вип. 12. С.1–20.
5. Годлевська К. Угорський досвід розвитку цифрової компетентності вчителів у контексті сучасних освітніх реформ. *Компетентнісні індикатори стратегії «Європа 2020»: здобутки і перспективи педагогічної освіти = Competence indicators of «The Europe 2020» strategy: achievements and prospects of pedagogical education*: монографія. Київ; Мукачево; Будапешт; Пряшів; Люблін: РВЦ МДУ, 2020. С.135–152.
6. Kovari A. Digital Transformation of Higher Education in Hungary in Relation to the OECD Report. *DIVAI. 14th international scientific conference on Distance Learning in Applied Informatics (Štúrovo, 2–4 May, 2022)*. Slovakia, Štúrovo: Wolters Kluwer. 2022. P.229–236.
7. Digital agenda for Europe. Fact Sheets on the European Union. European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe> (дата звернення 20.09.22).
8. Systemy edukacji w Europie – stan obecny i planowane reformy. Luksemburg, listopad 2011 (Системи освіти в Європі – сучасний стан та планування реформи. Люксембург, листопад 2011). URL: <http://docplayer.pl/6565248-Systemy-edukacji-w-europie-stan-obecny-i-planowane-reformy-luksemburg.html> (дата звернення 10.03.23).
9. Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%2007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> (дата звернення 25.03.23).
10. Edukacja i szkolenia, 2020. URL: <http://ce.zabrze.pl/upload/projekty/2.Co%20to%20jest%20ET%202020.pdf> (дата звернення 25.03.23)
11. Digital Competence Framework for Educators. European Commission. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en (дата звернення 25.03.23)
12. Формування європейського виміру забезпечення якості вищої освіти в контексті інтернаціоналізації освітнього простору: монографія / за заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. 254 с.
13. Sandkuhl K., & Lehmann H. Digital Transformation in Higher Education – The Role of Enterprise Architectures and Portals. In Rossmann A., & Zimmermann A. (Hrsg.) *Digital Enterprise Computing*. Bonn: Gesellschaft für, 2017. pp.49–60. Informatik. URL: <http://eprints.win.informatik.uni-rostock.de/516> (дата звернення 23.03.23)
14. Яровенко Т. С. Тенденції та проблеми розвитку освіти в Україні. *Економічний вісник НТУУ*. 2015. № 12. С.167–172.
15. Словник-довідник з професійної педагогіки / За ред. А. В. Семенової. – Одеса: Пальмира, 2006. 221 с.
16. Подденежний О. Г. Управління цифровою трансформацією освіти: сучасний науковий дискурс. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2021. Вип. 6 (1). С.105–110.

References

1. Ivanov, Ye. (2017). Tendentsii i perspektivy demokratyzatsii upravlinnia osvitynymy zakladamy v Ukraini na zasadakh derzhavno-hromadskoho upravlinnia [Tendencies and prospects of democratization of educational institutions management in Ukraine on the basis of state-public administration]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 52 (113), 30–33. [in Ukrainian].
2. Prykhodkina, N. O. (2020). *Mediaosvita uchniv u shkilnytsvi anhlovnykh krain* [Media education of students in schools in English-speaking countries]. <http://umo.edu.ua/institutes/imp/struktura-institutu/kaf-upravl-navch-zaklad/sklad/prikhodjkinanatalja-oleksijivna> [in Ukrainian].
3. Tsyunyak, O. (2021). *Profesiyna pidhotovka maybutnikh vchyteliv pochatkovykh klasiv v umovakh tsyfrovoyi transformatsiyi osvity* [Professional training of future primary school teachers in conditions of digital transformation of education]. Kushnir H.M. [in Ukrainian].
4. Buynys'ka, O., & Vasylenko, S. (2022). Korporatyvny standart tsyfrovoyi kompetentnosti vykladacha universytetu [Corporate standard of digital competence of a university teacher]. *Open educational e-environment of a modern university*, 12, 1–20. [in Ukrainian].
5. Godlewska, K. (2020). *Uhors'ky dosvid rozvytku tsyfrovoyi kompetentnosti vchyteliv u konteksti suchasnykh osvitynykh reform* [Hungarian experience in the development of digital competence of teachers in the context of modern educational reforms]. RVTs MDU. [in Ukrainian].
6. Kovari, A. (2022). Digital Transformation of Higher Education in Hungary in Relation to the OECD Report. *DIVAI 2022. International scientific conference on distance learning in applied informatics* (pp.229–236). Wolters Kluwer.
7. Digital agenda for Europe. Fact Sheets on EU. European Parliament. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe>
8. Systemy edukacji w Europie – stan obecny i planowane reformy. <http://docplayer.pl/6565248-Systemy-edukacji-w-europie-stan-obecny-i-planowane-reformy-luksemburg.html>
9. Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20>

- BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf
10. Edukacja i szkolenia. (2020). <http://ce.zabrze.pl/upload/projekty/2.Co%20to%20jest%20ET%202020.pdf>
11. Digital Competence Framework for Educators. European Commission. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en
12. Sbtuieva, A.A. (Ed.). (2019). *Formuvannia yevropeiskoho vymiru zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v konteksti internatsionalizatsii osvitnoho prostoru* [Formation of European dimension of quality assurance of higher education in the context of educational space internationalization]. A.S.Makarenko SumDPU. [in Ukrainian].
13. Sandkuhl, K., & Lehmann, H. (2017). Digital Transformation in Higher Education – The Role of Enterprise Architectures and Portals. In Rossmann, A., & Zimmermann, A. (Eds.), *Digital Enterprise Computing* (pp.49–60). Gesellschaft für
14. Yarovenko, T. S. (2015). Tendentsii ta problemy rozvytku osvity v Ukraini [Trends and problems of education development in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU*, 12, 167–172. [in Ukrainian].
15. Semenova, A.V. (Ed.). (2006). *Slovyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky* [Dictionary-handbook on professional pedagogy]. Palmira. [in Ukrainian].
16. Poddeneznyi, O. H. (2021). Upravlinnia tsyfrovou transformatsiieiu osvity: suchasnyi naukovyi dyskurs [Management of the digital transformation of education: modern scientific discourse]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, 6 (1), 105–110. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 31.03.2023 р.

Стаття прийнята до друку 04.04.2023 р.

Stoika Olesia

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Foreign Languages Department

State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

THE TRENDS IN THE DIGITALIZATION OF TEACHER PROFESSIONAL TRAINING IN HUNGARY

Abstract. In today's conditions, education in general has undergone a fundamental digital transformation and is to keep pace with the global trends of digital development. The trends in the digitalization of teacher professional training in Hungary are being discussed and identified in the article. The digitalization of teacher professional training has become a significant necessity and demand over the last three years. Remote communication in all areas of human activity, particularly in the education system, makes digital teaching technology competence an essential component of a teacher's professional development. Theoretical method is used to achieve the research goal. In the context of our research, we analyzed trends in the digitalization of teacher professional training, which involves developing a system of requirements for regulatory and technically-oriented support that promotes the development of digital competence; educational programs of different cycles that encourage the development of digital competencies of professionals at various stages of their professional development. The official documents, statistical data, and materials on higher education, vocational education, and training in EU countries and Hungary are being analyzed in the article. We also analyzed the educational programs of universities in Hungary that provide teacher professional training. The theoretical and practical aspects of digitalization of teacher professional training are considered and based on the works of domestic and foreign scientists. Further research of the issue is relevant. It will contribute to the borrowing of all modern positive trends in the educational space of Ukraine, since the process of digitalization of teachers professional training and similar trends in Hungary have not been studied enough.

Key words: trends, teacher professional development, educational technologies, online learning, digitalization.